

РЯД ПИТАНЬ ЗБАЛАНСОВАНOSTІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

A NUMBER OF ISSUES OF CRIMINAL-LAW BALANCES

Гуртовенко О.Л.,
к.ю.н., доцент,

доцент кафедри кримінального права

Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена дослідженню базису кримінально-правових балансів. Розглянуто принцип і метод збалансованості в кримінальному праві. Продемонстровано зв'язок між балансами у сферах кримінально-правового впливу і у сфері положень кримінального права. Висвітлено ряд кримінально-правових балансів, зокрема, баланс між статусами суб'єктів кримінально-правових відносин. У статті йдеться про складності критеріїв встановлення збалансованості кримінального права.

Ключові слова: баланс, принцип і метод збалансованості, кримінально-правова балансологія, сфери кримінально-правового впливу, кримінально-правові баланси.

Статья посвящена исследованию базиса уголовно-правовых балансов. Рассмотрен принцип и метод сбалансированности в уголовном праве. Продемонстрирована связь между балансами в сферах уголовно-правового воздействия и в сфере положений уголовного права. Освещён ряд уголовно-правовых балансов, в частности, баланс между статусами субъектов уголовно-правовых отношений. В статье идёт речь о сложностях критериев определения сбалансированности уголовного права.

Ключевые слова: баланс, принцип и метод сбалансированности, уголовно-правовая балансология, сферы уголовно-правового воздействия, уголовно-правовые балансы.

The article analyses topical issue of science and law, in particular criminal law, namely the creation and implementation of balancology, legal balancology and criminal-law balancology. Specific principle and method of these sciences are principle and method of necessity and sufficiency of matters and characteristics of matters. Criminal-law balances are derived from balances in the spheres of criminal-law impact. At the same time criminal-law balances are a means of ensuring balances in the spheres of criminal-law impact.

Study of the raised issues from positions of representations about balances will provide much greater efficiency of criminal law. Any provision of criminal law is balanced or unbalanced. There is an actual opportunity to analyze any criminal-law issue from positions of principle and method of balances. It is necessary to develop criteria for the ascertainment of balances and imbalances in criminal law. The relationship between the principle and method of balances in criminal law and other principles and method of criminal law must be clarified. Means of providing of formulas of criminal-law balances must be developed and implemented.

Key words: balance, principle and method of balances, criminal-law balancology, spheres of criminal-law impact, criminal-law balances.

Король помер. Хай живе король! Колиш ці слова могли служити прикриттям абсолютизму. Зараз же вони часто використовуються як вказівка на концепцію континуїтету, шляхом використання якої забезпечується стабільність соціуму. На перший погляд може скластися враження, що в наведених словах прирівнюються протилежності. Насправді ж вказані слова є рівнянням, уособленням гармонії, принаймні, з позицій сфери належного. До речі, схожі підходи мають місце і в межах інших видів світоглядів та видів поведінки в соціумі. Так, в математиці числа, які є однаковими за значенням і протилежними за знаком, прирівнюються шляхом використання поняття абсолютної величини, або модуля. Між концепцією континуїтету і концепцією «*Tabula rasa*» повинен існувати баланс. Отже, постає питання стабільності і балансів в юриспруденції.

Існує резолюція «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року», прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 р. [1]. Ця Резолюція відображає концепцію сталого розвитку соціуму. Її ще називають концепцією триваючого розвитку соціуму. Є деяка суперечливість та алогічність вітчизняного варіанту перекладу терміну «*sustainable development*». «Сталість» передбачає рівновагу, а розвиток можливий тільки за умови постійного виходу системи із рівноважного стану [2, с. 17]. В контексті публікації цікавим є те, що О. Ю. Кожукалова пропонує перекладати термін «*sustainable development*» як «довгостроковий збалансований розвиток» [3, с. 172]. Будь-яка сутність, будь-яка характеристика певної сутності має, як мінімум, один статичний компонент і, як мінімум, один динамічний компонент. Звісно, цей підхід потребує профільних досліджень.

Викладене засвідчує, що потрібно звернути увагу на тему балансу між статикою і динамікою, а це є вельми актуальним для кримінального права України. З моменту

появи чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України) [4] непорушним здебільшого є процес прийняття змін до нього, які далеко не завжди є обґрунтованими. Надмірна і нерідко безсистемна динаміка у сфері кримінального права є одним із вагомих чинників, що унеможливають прийнятне наближення до створення і забезпечення реалізації формул балансів в зазначеній сфері. Надалі це матиметься на увазі, коли мова заходитиме про створення і забезпечення реалізації формул балансів у сфері кримінального права. Водночас в кримінальному праві України мають місце застійні явища, які теж заважають досягти збалансованості кримінального права. Наприклад: 1) продовжує використовуватись термін «кримінальний закон» в сенсі термінів «КК України», «положення КК України», «цей Кодекс» одночасно із використанням цих трьох термінів; 2) досі існує концепція невідворотності кримінальної відповідальності, замість якої необхідно перейти до більш повної і точної концепції необхідності і достатності заходів «багатоколіїного» кримінально-правового впливу; 3) всі злочини продовжують вважатися суспільно небезпечними, хоча далеко не всі вони попри їх меметичну природу завдають шкоду суспільству; 4) в КК України досі не закріплено положення про кримінальні проступки; 5) у правозастосовній практиці з радянських часів за інерцією зберігається істотний обвинувальний ухил.

Сучасні дослідницькі публікації, акти позитивно-го права, акти тлумачення права, акти правозастосовної практики, акти-рекомендації і т. ін. рясніють словами «збалансованість», «оптимізація», «нормалізація» та суміжними словами, але відповідні ідеї значною мірою залишаються закличками (які, до того ж, далеко не завжди виявляються обґрунтованими, а також почутими). Про баланси в кримінальному праві з використанням того чи іншого понятійно-термінологічного апарату писали, зокрема, Є. Л. Стрельцов, В. О. Туляков, О. В. Козаченко,

В. О. Меркулова, Н. А. Орловська. У цьому зв'язку постає потреба у створенні і втіленні в життя балансології, юридичної балансології і кримінально-правової балансології, які слід розглядати як консолідовані («наскрізні») науки з питань балансів взагалі, балансів в юриспруденції і балансів в кримінальному праві. Специфічним принципом і методом цих наук повинні стати принцип і метод необхідності і достатності сутностей і характеристик сутностей. Зрозуміло, що з'ясувати критерії, на підставі яких має вирішуватися питання про те, що є балансом, а що – дисбалансом, досить складно.

Метою статті є дослідження ряду загальних положень про збалансованість кримінального права, зосередження уваги на деяких важливих балансах у цій сфері і постановка питання про засоби забезпечення формул таких балансів.

Створення і забезпечення реалізації формул балансів за допомогою кримінального права та у сфері кримінального права є нагальними потребами. Можна навести такі приклади балансів (певною мірою з'ясованих або таких, формули яких ще доведеться відшукати) у сферах юридичних положень, реалізація яких охороняється кримінальним правом: 1) баланс між правом на свободу слова і правом на повагу до філософських, релігійних, філософсько-релігійних переконань та явищ психіки людини, які виникають у зв'язку із такими переконаннями, між правом на свободу слова і правом на повагу честі та гідності, між правом на свободу слова і правами на достовірну інформацію, безпеку, спокій, між правом на свободу слова і положеннями про інформацію з обмеженим доступом, між правом на свободу слова і повагою до державних та подібних їм символів, між правом на таємницю приватного життя (кажучи ширше, статусом інформації з обмеженим доступом) і правами на безпеку і спокій; 2) баланс між юридичними положеннями про промисловість та працю та юридичними положеннями про охорону довкілля; 3) баланс між правом роботодавця-бізнесмена на заробляння грошей і правом найманого працівника на гідний рівень доходів; 4) баланс між правом певної людини на працю та її правом на відпочинок; між правом певної людини на заробляння грошей і правами іншої людини на здоров'я і відпочинок; 5) баланс між концепцією публічної влади – збирача податків і концепцією публічної влади – власника, баланс між переважно вільними та адміністративно-регульованими компонентами економіки, баланс між дерегуляцією бізнесу і контролем за якістю товарів і послуг (а кількість їх видів зростає); 6) баланс, які варто називати внутрішньо-податковими (баланс між юридичними положеннями про суб'єкта сплати податку, податкового агента, об'єкт оподаткування, ставки податку, податковий період, адміністрування податку і т. ін.) і баланси, які варто називати міжподатковими (наприклад, баланс між прямими і непрямими видами оподаткування, баланс між юридичними положеннями про податок на доходи фізичних осіб та юридичними положеннями про податок на прибуток підприємств).

Для ілюстрації ідеї про баланси в кримінальному праві нижче буде наведено перелік із рядом прикладів. У сфері кримінального права необхідно створити і забезпечити реалізацію (продовжити створення і забезпечення реалізації, модернізацію) балансів, зокрема, між такими сутностями:

1) кримінальне право, інші соціально-психологічні регулятори, зокрема, інші соціальні норми, світогляди, види кримінально-правової свідомості; види поведінки в соціумі, у т. ч., інші науки, інші галузі права, спеціальні щодо кримінального права знання і спеціальні щодо права знання; об'єкти кримінально-правового впливу і положення кримінального права; уявлення про некримінальне та кримінальне. Баланс між об'єктами кримінально-правового впливу і положеннями кримінального права відноситься до кримінально-правових балансів. Вдале відображення в

положеннях кримінального права суспільних відносин є формулою балансу між такими відносинами та формулюваннями, в яких закріплено такі положення;

2) об'єкт кримінального права як життєві реалії та кримінально-правова наука, погляди населення у сфері кримінального права, відповідна освіта, позитивне кримінальне право, правозастосовна практика у сфері кримінального права. Зокрема, йдеться про відповідність між небезпечними, злочинними моделями поведінки, які мають місце на практиці, і моделями поведінки, передбаченими в позитивному кримінальному праві, що має забезпечуватись з урахуванням існуючих в різних видах правосвідомості уявлень про криміналізацію, декриміналізацію, пеналізацію і депеналізацію вчинків;

3) види систем, зокрема, закономірностей, тенденцій в кримінальному праві, та їх дослідження;

4) зміст і форма кримінального права; види принципів, методів, функцій, завдань/цілей кримінального права;

5) витрати на існування кримінального права та якість результатів існування кримінального права; теми дослідницьких робіт (праць теоретиків, практиків, осіб, які поєднують теоретичну і практичну діяльність) з питань кримінального права, тематичні напрямки проектів законів України, покликаних вдосконалити КК України, види правозастосовної практики, яка стосується різних видів злочинів. Ці питання постають, зокрема, через обмеженість ресурсів. До них входять, серед іншого, праця людини (наприклад, йдеться про обмеженість кількості юристів, експертів, спеціалістів), час, матеріальне забезпечення (грошові кошти, технічні ресурси і т. ін.), енергія (зокрема, механічна, теплова, електрична), інформація.

У цьому зв'язку підлягають дослідженню, серед іншого, такі теми: 1) можливість і дійсність в кримінальному праві, зокрема, в уявленнях про кримінальне право (населення в цілому, юристів, працівників пенітенціарних закладів, злочинців, жертв злочинів і т. ін.), моделях в позитивному кримінальному праві, злочинній поведінці та у впровадженні в життя положень кримінального права; 2) коефіцієнт корисної дії кримінального права; ймовірність реалізації положень кримінального права; створення і забезпечення реалізації формул оптимізації правоохоронних, захисних і судових потужностей в контексті законів буття злочинності і рівня злочинності; можливості і реалії відповідності результатів функціонування правоохоронних, захисних і судових потужностей законам буття злочинності і рівню злочинності; 3) оптимізація матеріально-технічного забезпечення реалізації положень кримінального права (зокрема, питання співвідношення між ресурсомісткістю кримінального права та позитивними наслідками його існування, іншими словами, співвідношення між ціною, яку сплачує соціум за існування кримінально-правової юриспруденції, та ефективністю цієї юриспруденції); 4) питома вага доведених і не доведених до судового слідства кримінальних переслідувань, обвинувальних і виправдовувальних вироків суду і т. ін.; 6) статика і динаміка; врахування категорії усталеного і врахування категорії динамічного (зокрема, врахування соціально-психологічних усталеності і динаміки); усталені і новітні підходи в кримінальному праві; 7) доктрини, парадигми, школи науки кримінального права; кримінально-правові мемлекси; 8) рівні кримінально-правового регулювання; класифікації видів рівнів кримінально-правового регулювання. Із цим пов'язано питання статистики і динаміки в рівнях кримінально-правового регулювання; 9) явища глобалізації і місцеві особливості; місцеві, зарубіжні і міжнародні ідеї у сфері кримінального права і положення кримінального права. Із цим пов'язано питання міжнародної уніфікації та диференціації положень кримінального права, зокрема, моделей складів кримінальних правопорушень і засобів кримінально-правового впливу, а також питання зв'язку між вертикальним, горизонталь-

ним юридичним регулюванням суспільних відносин і кримінальним правом; 10) інформація, яку необхідно прямо (безпосередньо) вказувати в тексті актів позитивного кримінального права, та інформація, яку необхідно залишати такою, що іманентно (іншими словами, імпліцитно, із неминучістю) випливає із вказаного тексту шляхом його тлумачення; об'єктивні сутності, поняття, і терміни; понятійні діапазони та оціночні поняття; види формально-логічних співвідношень між поняттями в кримінальному праві. Мова йде, зокрема, про дотримання принципу достатності (усунення засміченості кримінального права поняттями і термінами, уникнення використання зайвих понять, які є тотожними іншим поняттям), подолання та усунення колізій, створення і забезпечення реалізації формул балансів між загальними та спеціальними юридичними положеннями, оптимізація у сфері позитивно-правових моделей ідеальних сукупностей злочинів. Потрібно задатися питанням про те, чим є нинішній стан у сфері кримінально-правових моделей ідеальних сукупностей злочинів в КК України: неминучим мінімумом, засиллям або певним проміжним варіантом, а також питанням випадкових (штучних) моделей ідеальних сукупностей злочинів. У цьому зв'язку необхідно поставити і питання про принцип необхідності і достатності інформаційних характеристик КК України, зокрема, про неприйнятність таких крайностей як, образно кажучи, КК України-«мовчун» і КК України-«бовгун»; 11) ясність для населення текстів актів позитивного кримінального права та використання в ньому професійних філолого-юридичних засобів. Кримінальне право має бути інформаційно доступним в межах всіх видів правосвідомості. При цьому, зрозуміло, все одно не уникнути складностей. Зараз має місце реальна можливість того, що певні члени соціуму закономірно сприймали, сприймають, сприймуть КК України як невиразний акт, а це негативно впливало, впливає, вплине на психологічну силу КК України та його дієвість. Людина, не виявивши загальної для КК України («наскрізної») логіки законодавчого моделювання, із значно більшими зусиллями буде запам'ятовувати його положення через складність реалізації порівняльних принципу і методу обробки (аналізу, запам'ятовування і т. ін.) інформації. Це підтримується надмірною несистемною динамікою у сфері положень КК України та юридичних положень, до яких відсилають бланкетні компоненти положень КК України. Така ситуація призводить до дискредитації кримінального права, не забезпечує у людей почуття спокою і безпеки, захищеності засобами кримінально-правового впливу; 12) масові освітні заходи з питань кримінального права і недопущення зростання рівня кримінальності, криміналізації, криміналізованості, віктимності, віктимізації і віктимізованості індивідуальної і колективної (зокрема, масової) свідомості, членів соціуму та соціуму в цілому; 13) публічно-правове і приватноправове начала; імперативне начало і розсуд; каральні і некаральні положення кримінального права; положення про кримінальні проступки і положення про злочини (положення про місдімінори і положення про фелонії); елементи та ознаки моделі складу кримінального правопорушення і складів конкретних кримінальних правопорушень; регулювання кримінального правопорушення і регулювання його юридичних наслідків; загальні і більш конкретні положення про кримінально-правові наслідки скоєння кримінального правопорушення; моделі складів кримінальних правопорушень; моделі санкцій; питома вага законодавчих моделей кримінальних правопорушень, ознакою складів яких є створення реальної загрози завдання реальної шкоди, і питома вага законодавчих моделей кримінальних правопорушень, ознакою складів яких є завдання реальної шкоди; заходи кримінально-правового впливу і пов'язані із ними заходи (як-от: кримінальна відповідальність, заходи кримінально-правового впливу на юридичних осіб, існу-

вання релевантних Інтернет-сайтів, попереджувальні написи (таблички), примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, опублікування вироку, примусові заходи виховного характеру, звільнення від кримінальної відповідальності, заходи соціального захисту, спеціальна конфіскація, звільнення від покарання та його відбування, пробація, реституція, компенсація, соціальна реабілітація, адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, ресоціалізація), значення таких заходів у сфері протидії злочинності. У цьому зв'язку необхідно поставити питання про істотні порушення принципу системності КК України (системної логіки, яка охоплювала би текст всього КК України і забезпечувала б належну диференціацію його положень, груп положень).

Викладене стосується, зокрема: 1) уніфікації, диференціації та індивідуалізації у підходах до суб'єктів кримінальних правовідносин (баланс повинен існувати між кримінально-правовими статусами всіх суб'єктів кримінальних правовідносин та пов'язаних із ними правовідносин); 2) оптимізації діапазонів конкретного покарання та балансів між діапазонами різних покарань, балансів в межах положень про покарання, передбачених однією статтею, частиною статті, і балансів між положеннями, передбаченими різними статтями. Всі види балансів, вказані в попередньому реченні, повинні бути створеними і підлягати реалізації як в межах Загальної частини кримінального права України, так і в межах Особливої частини кримінального права України і КК України; 3) створення і забезпечення реалізації формул балансів між положеннями Загальної та Особливої частин кримінального права України і КК України з питань кримінально-правових санкцій. Тут йдеться, серед іншого, про подолання, усунення, недопущення колізій між положеннями Загальної частини КК України та положеннями Особливої частини КК України.

У цьому зв'язку потрібно сказати про створення і забезпечення реалізації формул тих балансів, які можна назвати обоюсторонніми кримінально-правовими балансами (в доктрині, позитивному кримінальному праві, освітніх заходах, правосвідомості, правозастосовній практиці і т. ін.). Наприклад: 1) баланс між кримінально-правовими статусами суб'єкта злочину і потерпілого; 2) з одного боку, за КК України злочином є незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій (ст. 340), з іншого боку, за КК України злочинами є групове порушення громадського порядку (ст. 293), масові заворушення (ст. 294), заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку (ст. 295), хуліганство (ст. 296); 3) з одного боку, за КК України злочином є примушування до участі у страйку шляхом насильства чи погрози застосування насильства або шляхом інших незаконних дій, з іншого боку, за КК України злочином є перешкоджання участі у страйку шляхом насильства чи погрози застосування насильства або шляхом інших незаконних дій (обидва злочини передбачено у ст. 174 КК України); 4) з одного боку, за КК України злочинами є перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386), примушування давати показання (ст. 373), катування (ст. 127), з іншого боку, за КК України злочинами є завідомо неправдиве показання (ст. 384), відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385); 5) з одного боку, за КК України злочином є втручання в діяльність судових органів (ст. 376), з іншого боку, за КК України злочином є постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови (ст. 375).

Цікавим є питання про порівняльну кримінально-правову характеристику працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби, захисника особи, представника особи по наданню правової допомоги,

судді, народного засідателя чи присяжного, журналіста як суб'єктів злочину і як потерпілих в контексті профільної діяльності зазначених осіб. Сюди відносяться: 1) порівняльна кримінально-правова характеристика в межах виду зазначених осіб як суб'єктів злочину і як потерпілих в контексті профільної діяльності зазначених осіб; 2) порівняльна кримінально-правова характеристика видів зазначених осіб як суб'єктів злочину і як потерпілих в контексті профільної діяльності зазначених осіб.

Ще приклад. Візьмемо бійку двох осудних осіб, що досягли віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за бійку, у разі, коли така бійка не характеризується станом необхідної оборони, крайньої необхідності і т. ін. Тоді стан обох осіб специфічним чином є певною мірою схожим через те, що вони обидві є суб'єктами злочину і потерпілими.

В контексті розглядуваної теми необхідно наголосити, що договір про примирення між винним і потерпілим дозволено сформулювати на підставі компромісу між ними. Так часто і трапляється.

14) компоненти, зокрема, структурні, кримінального права, КК України. Серед іншого, мова йде про оптимізацію таксономії кримінально-правових сутностей і структури (архітектури) КК України. Тут постає питання про створення і забезпечення реалізації формул балансів (реалізації належного розподілу праці) між Загальною та Особливою частинами кримінального права, КК України, між змістом розділів КК України, змістом груп статей, змістом статей та частин статей КК України. Тобто, йдеться, зокрема, про створення і забезпечення реалізації формул балансів між компонентами положень кримінального права; 15) засоби юридичної техніки; точність і гнучкість (змісту юридичних положень, традицій у сфері поведінки, яка є правовою реакцією на скоєння кримінальних правопорушень). Зокрема, постає питання про створення і забезпечення реалізації формул балансів при використанні фікцій (зокрема часових термінів, строків) в кримінальному праві.

Дослідження викладених питань у світлі уявлень про баланси дозволить зробити кримінальне право значно ефективнішим. Як бачимо, і питання обґрунтованості, і питання ефективності кримінального права може бути викладено шляхом використання понятійно-термінологічного апарату кримінально-правової балансології. Будь-яке положення кримінального права є або збалансованим (наскільки це можливо), тобто є формулою балансу, або розбалансованим, тобто є формулою дисбалансу. Кримінальне право (як і юриспруденція й, більше того, соціум) складається (зіткане) із балансів і дисбалансів. Існує фактична можливість проаналізувати будь-яке кримінально-правове питання у світлі принципу і методу збалансованості. Якщо певне дослідження стосується балансів в кримінальному праві, то, звісно, саме це і необхідно робити. Якщо ж певне дослідження фокусується на інших питаннях, то в ньому доцільно хоча би стисло приділити увагу ключовим релевантним питанням балансів, оскільки соціум чи не найбільше виграє від збалансованості в ньому і чи не найбільше потерпає від розбалансованості в ньому (питання балансів в природі та зв'язку між ними і соціумом потребує профільних досліджень).

Має місце величезна кількість видів зв'язків (співвідношень) між юридичними положеннями (систем

юридичних положень). Це стосується і положень кримінального права. Мало встановити ці системи і класифікувати їх та співвідношення між ними за різними підставами. Необхідно також зрозуміти, чим є відповідні співвідношення – проявами балансів або дисбалансів – і розробити класифікації відповідних балансів і дисбалансів. Для цього потрібно з'ясувати і, не виключено, передбачити в позитивному праві, критерії визначення того, є певне співвідношення балансом або дисбалансом. В подальшому необхідно виконати цю непросту роботу, пов'язану із питанням ієрархії соціальних цінностей, питанням пріоритетів. Зазначені критерії можуть бути узагальненнями різних масштабів. Крім того, необхідно з'ясувати співвідношення принципу і методу збалансованості (як і принципу і методу розбалансованості, який може використовуватись в перевіірочних цілях, а також використовується в порушення вимог сфери належного) із принципами і методами верховенства права (справедливості), толерантності, правової певності, конвенціональності і т. ін. Потрібно не тільки дослідити і втілити в життя формули кримінально-правових балансів, а й забезпечити їх подальше існування (поєднуючи уявлення про стабільність і гнучкість). Це робиться, зокрема, шляхом: 1) створення і реалізації засобів забезпечення буття і втілення в життя формул балансів (ці засоби входять до структури балансів; вони, звісно, повинні відповідати принципу і методу збалансованості), серед іншого, механізмів реалізації формул балансів, інакше формули балансів можуть залишитися на папері; 2) реалізації заохочень, перевірок і відповідальності. Кримінально-правова балансологія повинна постати засобом створення (у т. ч. вдосконалення), тлумачення положень кримінального права, зокрема, засобом протидії непослідовному розумінню, подвійним стандартам розуміння положень кримінального права та засобом подолання таких недоліків, а також засобом кваліфікації на підставі положень кримінального права і реалізації положень кримінального права. Як видається, запропонований підхід здатен значно підвищити рівень обґрунтованості та ефективності кримінального права.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що постає питання збалансованого розвитку в юриспруденції. Існує нагальна потреба у створенні і втіленні в життя балансології, юридичної балансології і кримінально-правової балансології. Характерними принципом і методом цих наук повинні стати принцип і метод необхідності і достатності сутностей і характеристик сутностей. Баланси в кримінальному праві є похідними від балансів у сферах кримінально-правового впливу і разом із тим засобом забезпечення балансів в таких сферах. У сфері кримінального права необхідно створити і забезпечити реалізацію балансів, зокрема, між такими сутностями: 1) об'єкти кримінально-правового впливу і положення кримінального права; 2) наука, освіта, правосвідомість, право, правозастосовна практика; 3) витрати на кримінальне право і якість результатів існування кримінального права. Необхідно розробити критерії визначення балансів і, відповідно, дисбалансів в кримінальному праві. Потрібно з'ясувати співвідношення принципу і методу збалансованості із іншими принципами і методами кримінального права, а також розробити і втілити в життя засоби забезпечення формул кримінально-правових балансів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Transforming our world : the 2030 Agenda for Sustainable Development : Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&referer=https://en.wikipedia.org/&Lang=E.
2. Мельник Л. Г. Основи стійкого розвитку : Навчальний посібник [Текст] / Л. Г. Мельник. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 383 с.
3. Кожукалова О. Ю. К вопросу об «устойчивом развитии» [Текст] / О. Ю. Кожукалова // Актуальные вопросы экономических наук. – 2016. – № 53. – С. 167–174.
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – Ст. 920.